

ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ

ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТЕНИЯТА

СЪДЪРЖАНИЕ

- Д-р Ян Плесник, Председател на Спомагателния съвет за научни, технически и технологични съвети към КБР, Съветник на Planta Europa и Заместник-директор на Агенцията за опазване на природата и ландшафта на Чешката Република, Прага
- Г-н Бендик Ругаас, Генерален директор на Дирекцията по образованието, културното наследство, младежта и спорта към Съвета на Европа
- Д-р Торлейф Ингелог, Директор на Шведския информационен отдел за видовете, Президент на Planta Europa
- Проф. д-р Маргарита Клементе, Европейски представител на Комитета по растенията към CITES

Благодарности

**Европейската стратегия за опазване на растенията – Д-р Джейн Сمارт,
Изпълнителен директор на Planta
Europa**

Императивът за опазване на растенията

1. **Разбиране и документиране на растителното разнообразие**
2. **Опазване на растителното разнообразие**
3. **Устойчиво ползване на растителното разнообразие**
4. **Повишаване на познанията и съзнанието относно растителното разнообразие**
5. **Изграждане на капацитет за опазване на растителното разнообразие**

Приложение 1. Политическа и законодателна рамка за опазване на растенията

Приложение 2. Оперативни принципи на Planta Europa

Приложение 3. Акроними на международни организации и инициативи

На Шестата си среща Конференцията на страните ще обсъди създаването на глобална стратегия за опазване на растенията (Решение V/10), за да се спре недопустимото намаляване на растителното разнообразие, което продължава и в момента.

Настоящият документ на Planta Europa и Съвета на Европа е разработен като принос и част от предложената Глобална стратегия за опазване на растенията, представена на Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието. Той бе изготвен на Третата европейска конференция на Planta Europa за опазване на дивите растения, проведена през юни 2001 г. в Прухонице, Чехия, и съдържа дългосрочни политически насоки, както и набор от средносрочни ясни цели, определени заедно от всички участници.

Като един от делегатите на конференцията, мога да заявя, че 159 делегати от 38 европейски страни работиха изключително усърдно за набеязването на тези цели.

Призовавам страните по Конвенцията за биоразнообразието на своята Шеста среща да обърнат внимание, че набеязаните цели са ясни, реалистични и измерими и че за всяка има избран партньор на Planta Europa, който е изявил готовност да управлява изпълнението ѝ. Идеята е тази Стратегия да бъде приложена чрез, избягвайки дублирането с, други инициативи.

По този начин препоръчвам на Конференцията на страните Европейската стратегия за опазване на растенията.

Д-р Ян Плесник, Председател на Спомагателния съвет за научни, технически и технологични съвети към КБР, Съветник на Planta Europa и Заместник-директор на Агенцията за опазване на природата и ландшафта на Чешката Република, Прага

Да обединим усилията си за опазване на растенията

Къде изчезнаха всички цветя? През последните десетилетия интензификацията на селското стопанство, разрастването на градовете и дълбоките промени в естествените местообитания са взели тежка дан от европейската флора. Загубили сме много голяма част от многообразието и цветовете на полята, а много от растенията на нашия континент са застрашени от изчезване. Съветът на Европа реагира на загубата на растително разнообразие в края на 1970-те години, когато прие Конвенцията за опазване на европейската дива фауна и флора и техните естествени местообитания (Бернската конвенция), която понастоящем задължава 39 европейски страни и Европейската общност. Конвенцията се е превърнала в европейски форум за дискутиране на проблемите на опазването на растенията на междуправителствено ниво и рамка за позитивни действия. Въпреки това правителствата не могат със собствени сили да се справят с огромната и благородна задача да се грижат за европейската флора: ботанически градини, научни институти, неправителствени организации и други заинтересовани институции, като горски служби и фермери, също трябва да бъдат включени, за да успеят съвместното изготвяне на тази доста всеобхватна Европейска стратегия за опазване на растенията, целяща да спре по-нататъшната загуба на растително разнообразие в Европа. Тази Стратегия е част от много по-амбициозна инициатива на световно ниво по Конвенцията за биологичното разнообразие и аз приканвам всички правителства и заинтересовани организации да следват препоръките на Постоянния комитет на Бернската конвенция, да подкрепят тази Стратегия и да я приложат на национално и европейско ниво. Европейските растения имат нужда от много приятели и дойде моментът да обединим силите си и да координираме действията си въз основа на тази Стратегия.

Г-н Бендик Ругаас

Генерален директор на Дирекцията по образованието, културното наследство, младежта и спорта към Съвета на Европа

Това, което днес държите в ръцете си е началото на едно голямо партньорство между мрежата Planta Europa и Съвета на Европа. То е един стратегически отговор на намаляващото разнообразие от диви растения в Европа; рамка за дейности по спирането и може би обръщането на този процес.

Предизвикателството да спрем унищожението на европейското растително богатство е огромно, толкова огромно днес, колкото и преди седем години, когато група организации и лица се събраха, за да създадат мрежата Planta Europa. Горд съм да заявя, че мрежата се е разрастнала и пораснала за това предизвикателство. Тази стратегия е свидетелство за желанието на европейските природолюбители да подкрепят активно Planta Europa и да работят заедно за изпълнението на мисията ѝ. Сега, след създаването на Секретариата на Planta Europa, програмата за Важните места за растенията и възможността за официално членство, вече е очевидно, че Planta Europa става все по-силна.

Ние обаче все още се намираме в началото на нашето пътешествие към опазването на дивите европейски растения. Тази Стратегия ни дава ясен маршрут, който да следваме през трудния терен пред нас. Следващата стъпка на Planta Europa ще бъде, с помощта на правителствата на Съвета на Европа, да започне прилагането на Стратегията и постигането на някои от основните ѝ цели. Ако духът на Третата конференция на Planta Europa прерасне в работа по опазване на растенията, сигурен съм, че до следващата ни конференция във Валенсия през 2004 г. ще можем да отчетем значителен напредък.

Д-р Торлейф Ингелог

Президент на Planta Europa

Директор на Шведския информационен отдел за видовете

Ще цитирам един велик испански поет: “Няма пътека, човек сам си прави пътеката докато върви”.

Целите на Европейската стратегия за опазване на растенията са ясни и реалистични, и очевидно подкрепят настоящите усилия на национално ниво да се опазят всички диви растения (както висши, така и нисши) и техните местообитания. Заедно с националните усилия, прилагането на тази Стратегия ще представлява значителен принос към огромните усилия, необходими на глобално ниво за спиране на унищожаването на растителното многообразие.

Като Европейски представител на CITES, бих искала да призова европейските страни да вървят заедно и да павират пътя на регионално ниво, за да допринесат с отдадеността и сътрудничеството помежду си към създаването на една Глобална стратегия за опазване на растенията.

Проф. д-р Маргарита Клементе

Европейски представител на Комитета по растенията към CITES

БЛАГОДАРНОСТИ

Тази Европейска стратегия за опазване на растенията бе изготвена с общите усилия на Съвета на Европа и Planta Europa и бе доразвита на Третата европейска конференция на Planta Europa за опазване на дивите растения, която се проведе на 23-28 юни 2001 г. в Прухонице, Чехия. Специални благодарности на фасилитаторите на тази конференция: Кристоф Имбоден (главен фасилитатор), Колин Библи, Ан Харли, Мартин Харпър, Мира Милева, Анна Калиновска, Елизабет Радфорд, Йохан Самюелсон, Сузан Шмит, Майкъл Скот, Берт ван Уоленберг; както и на всичките 159 делегати от 38 старни, които участваха в разработването на Стратегията.

Стратегията бе съставена от Джейн Сمارт, Кристоф Имбоден и Мартин Харпър. Хю Синдж подготви точките по дългосрочните европейски действия. Редакционният комитет включваше още Елизабет Радфорд, Еладио Фернандес – Галиано, Ян –Вилеем Снийп, Ейдриан Дарби и Теса Хетърингтън. Стратегията се основава на приноса на делегатите на третата конференция на Planta Europa, срещата на европейските експерти за подготовка на SBSTTA/VII, постоянния комитет на Бернската конвенция и различни европейски природозащитни организации, с които бяха проведени консултации след конференцията.

Мрежата на Planta Europa желае да отбележи финансовата и /или техническа подкрепа от следните организации: Агенцията за опазване на природата и ландшафта на Чешката Република, Birdlife International, Българо-швейцарската програма за опазване на биоразнообразието, Съвета на Европа, Чешкото министерство на околната среда, Отдела по околна среда, храни и селскостопански въпроси (Великобритания), English Nature, Euro+Med Plantbase, Финландското министерство на околната среда, Комисията по оцеляване на видовете към Световния съюз за защита на природата (IUCN), Министерството на селското стопанство, управлението на природната среда и рибовъдството – Отдел по управление на природната среда (Холандия), Plantlife, Кралската академия за земеделие и горско стопанство, Кралското дружество за защита на птиците, Националното наследство на Шотландия и Шведския отдел за защитени видове към Шведския университет за селскостопански науки.

Коментарите по тази Стратегия да се изпращат до:

Elizabeth Radford, Planta Europa Secretariat
Plantlife, 21 Elizabeth Street, London SW1W 9RP,
United Kingdom
Тел.: +44 20 7808 0106 Факс: +44 20 7730 8377
e-mail: liz.radford@plantlife.org.uk

Planta Europa

Planta Europa е развиваща се мрежа от организации (правителствени и неправителствени), които работят за опазването на растенията в Европа. Мисията на мрежата е опазване на европейските диви растения, както висши така и нисши, и техните местообитания. Plantlife е домакин на Секретариата на Planta Europa. Planta Europa е европейската програма на Plantlife International.

Интернет страница: www.plantaeuropa.org

Съвет на Европа

Съветът на Европа е международна организация, която цели:

- Да защитава човешките права, плуралистичната демокрация и законовото право;
- Да повишава съзнанието за и да стимулира развитието на европейска културна идентичност и разнообразие;
- Да търси разрешения на проблемите, стоящи пред европейското общество (дискриминация на малцинства, ксенофобия, нетърпимост, опазване на околната среда, клониране на хора, СПИН, наркотици, организирана престъпност и т.н.);
- Да подпомага консолидирането на стабилност на демокрацията в Европа чрез поддържане на политически, законодателни и конституционни реформи.
- Всяка европейска страна може да стане член на Съвета на Европа при условие, че приема принципа на законовото право и гарантира човешките права и основни свободи на всеки човек под нейната юрисдикция. Интернет страница: www.coe.int

Европейска стратегия за опазване на растенията

Европейската стратегия за опазване на растенията е съвместна инициатива на Съвета на Европа и Planta Europa. Нейният принос към Глобалната стратегия за опазване на растенията, приета от Конвенцията за биологичното разнообразие (КБР) (Решение VI/9), е всепризнат.

Глобалната стратегия за опазване на растенията е разработена с цел да предостави рамка за действия на регионално и национално ниво, както и на глобално ниво. Целите както на Глобалната, така и на Европейската стратегия са насочени към пет основни задачи: разбиране и документиране на растителното разнообразие; опазване на растителното разнообразие; устойчиво ползване на растителното разнообразие; повишаване на познанията и съзнанието относно растителното разнообразие и изграждане на капацитет за опазване на растителното разнообразие.

Отчасти в отговор на решението на КБР да се предприеме разработване на Глобална стратегия за опазване на растенията, Planta Europa и Съвета на Европа посветиха Третата конференция на Planta Europa (Прухонице, Чехия, юни 2001 г.) на разработването на стратегия за опазване на растенията в европейския регион.

Делегати от 38 европейски страни поставиха цели на конференцията, които Planta Europa и нейните партньори следва да постигнат до 2007 г. Целите са ясни, реалистични и измерими, като за всеки от казусите един от партньорите на Planta Europa е изявил желание да бъде водещ при изпълнението. Други организации са добре дошли да се присъединят към тези, които допринасят и помагат за постигането на тези предизвикателни цели.

Стратегията също съдържа дългосрочни политически цели, които допълват тези на Planta Europa. Докато много от целите са ориентирани към действия от страна на НПО и технически агенции, дългосточните политически цели (наречени с термина “предложени дългосточни европейски действия”) са насочени основно към европейските правителства.

Бяха разработени Визия и Основна цел:

Визия: Свят, в който растенията са ценени – в момента и в бъдеще;

Основна цел: Да се спре загубата на разнообразието от диви растения в Европа.

След конференцията на Planta Europa Европейската стратегия за опазване на растенията бе подложена на редица консултации и обсъждания; целите бяха прецизирани и нови партньори изразиха желание да помогнат за осъществяването им. Преди приемането ѝ от КБР на Шестата конференция на страните, чернови вариант на Стратегията бе представен на Спомагателния съвет за научни, технически и технологични съвети към КБР през ноември 2001 г., където тя бе добре приета и призната от този съвет като **“ценен принос към глобалното опазване на растенията”**.

Европейската стратегия за опазване на растенията бе представена също пред Постоянния комитет на Бернската конвенция през ноември 2001 г. Постоянният комитет (Препоръка No. 87, 2001), приемайки че Европейската стратегия за опазване на растенията представлява ценен принос към Глобалната стратегия за опазване на растенията, препоръча на страните по конвенцията да

формулират и приложат или подсилят свои национални стратегии за опазване на растенията или да ги инкорпорират като неразделна част от националните си стратегии за опазване на биоразнообразието; и в този контекст да вземат под внимание Европейската стратегия за опазване на растенията, представена на Спомагателния съвет за научни, технически и технологични съвети –7.

Европейската стратегия за опазване на растенията бе разгледана на втората междуправителствена конференция “Биоразнообразието в Европа” (Будапеща, февруари 2002 г.), където тя бе призната като “добър пример за прилагането на дейностите по КБР и най-вече на тези от Глобалната стратегия за опазване на растенията на регионално ниво”.

Целите на Глобалната стратегия за опазване на растенията, приета от Шестата конференция на страните, са включени в този документ наред с Европейските цели.

Европейската стратегия за опазване на растенията допринася значително за прилагането на Членове 6,7,8,9,10,11,12,13,17 и 18 от КБР. Тя също допринася и за Пан-европейската стратегия за биологично и ландшафтно разнообразие.

Европейската стратегия за опазване на растенията понастоящем е публикувана като принос към и част от Глобалната стратегия за опазване на растенията, приета от Шестата конференция на страните.

Д-р Джейн Сمارт
Изпълнителен Директор
Planta Europa и Plantlife International

Резолюция на Planta Europa, Трета европейска конференция за опазване на растенията (юни 2001 г., Прухонице, Чехия) до срещата на Конференцията на страните по Конвенцията за биоразнообразието (Шеста конференция на страните) през април 2002 г.

Конференцията на Planta Europa:

1. Призовава Конференцията на страните по Конвенцията за биоразнообразието да основат Глобална стратегия за опазване на растенията и подходящ финансов механизъм за прилагането ѝ.
2. Подканя страните по КБР да признаят Европейската стратегия за опазване на растенията, изготвена от Съвета на Европа и Planta Europa като част от и принос към Глобалната стратегия за опазване на растенията.
3. Връчва на Конференцията на страните по Конвенцията за биоразнообразието последния публикуван вариант на Европейската стратегия за опазване на растенията.

ИМПЕРАТИВЪТ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТЕНИЯТА

Растенията са основата, от която зависи останалото биологично разнообразие. Те покриват сухоземната повърхност на Земята подобно на финна кожа, абсорбираща слънчевата енергия, за да поддържат паяжината на живота на планетата. Те добавят красота към пейзажа, хранят ни, обличат ни, предоставят строителен материал и ни дават много от съставките за лекарства. Без дивите растения животинският свят би изчезнал. Всъщност, животоподдържащите системи на планетата могат да продължат съществуването си само чрез опазването на растителното разнообразие. Растенията са всепризнати като жизнено важна част от световното биологично разнообразие и съществен ресурс за планетата.

В Европа се срещат над 12 500 висши растения (цъфтящи растения, иглолистни и папрати, без да се смята изключително богатата флора на Турция), 1 700 бриофитни видове, 2 500 лишей и поне 8 000 гъби. Флората на Европа е сред най-проучените в света, макар че дори тук познанията ни за цялостния ресурс от биоразнообразие са непълни. Географията и климатът на Европа предоставят голямо разнообразие от хабитати - от планински върхове до морски брегове, и включват богати на видове тревисти равнини, торфища и гори. Центровете на растително разнообразие в Европа включват планинските райони около Средиземно и Черно море с флората на Испания, Гърция, Италия, България и Турция, които поддържат най-много ендемични растения.

Флората на Европа е оформяна от хората през хилядолетията. И все пак последните два века на индустриализация и промени в ползването на земята са довели до това, европейските растения в момента да се смятат за едни от най-застрашените в света: 21% от европейските висши растения са класифицирани като застрашени според IUCN, 50 % от европейските 4 700 висши ендемични растения се смятат за застрашени от изчезване, а 64 вече са изчезнали. В някои европейски страни над две трети от съществуващите типове местообитания се смятат за застрашени. При това, посевмесни загуби се дължат и на генетичната ерозия.

Основните фактори, които са довели до упадъка на европейската флора могат да бъдат обобщени като:

- Разрушаване на хабитати;
- Промени в ползването на земята за селско и горско стопанство;
- Преки въздействия от икономически дейности;
- Интродуциране на чужди инвазивни видове.

Макар Европа да е един от първите региони, които се насочват към опазване на дивите растения (Съветът на Европа поръча и публикува първия по рода си регионален списък на застрашени растения през 1970 г.), растителният свят на Европа продължава да намалява и неговото опазване все още не получава вниманието, което заслужава. Мащабите на проблема бяха признати при Оценката на европейската агенция по околна среда в Добриш, в която се казва, че “при планирания икономически растеж темповете на загуба на биоразнообразие по-скоро ще се ускорят, отколкото да се стабилизират”.

Отчита се и фактът, че растенията са били пренебрегвани при опазването на природата. Тенденцията в консервационната политика, стартирана от Конвенцията за биологичното разнообразие (КБР) обаче е доста благодетелстваща за растенията. Тъй като са първични производители и

доставчици на хабитатна инфраструктура за множество екосистеми, изчезването на толкова много от тях предствлява едно от главните предизвикателства пред световната общност: **да спрем унищожението на растителното богатство.**

Европа се различава от останалите региони в света по осовата роля на Европейския съюз (ЕС). Уникалното тук е, че политиката по околна среда се разработва по-скоро от ЕС, отколкото на национално ниво.

Шестата програма за действие на ЕС, одобрена от Съвета на министрите на ЕС през юни 2001 г. има амбициозната цел да ограничи загубата на биоразнообразие до 2010 г. Тази програма ще включва прилагането на пет секторни Планове за действие по опазване на биоразнообразието, публикувани от Европейската комисия през март 2001 г.; те са приносът на Европейската общност за прилагането на Конвенцията за биологичното разнообразие.

Предложената Глобална стратегия за опазване на растенията предоставя рамка за хармонизиране на съществуващите инициативи, насочени към опазване на растенията (релевантното европейско законодателство е посочено в Приложение 1). В тази рамка европейското измерение на стратегията е важно, защото:

- Европейският съюз е страна по Конвенцията за биологичното разнообразие;
- Съветът на Европа има меморандум за сътрудничество с КБР;
- Бернската конвенция на Съвета на Европа е пионерно споразумение за опазване на природата;
- 55 страни са подкрепили Пан-европейската стратегия за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие;
- Европейските правителства са предложили 13% от териториите си за Натура 2000;
- Развитието на трансгранични дейности ще се насърчава;
- Сътрудничеството между национални и международни инициативи за опазване на растенията ще се засилва;
- Мрежата на Planta Europa се явява като жизнено важна сила в опазването на растенията в рамките на Европа.

Основни препратки:

- Европейска комисия (2001) *Планове за действие по опазване на биоразнообразието в сферите на опазване на природните ресурси, селското стопанство, рибовъдството и развитието на икономическо сътрудничество.*
- Stanners, D. and Bordeau, P. (изд.) (1995) *Европейската околна среда – оценката от Добриш.* Европейска агенция по околната среда (ЕЕА) Копенхаген.
- Van Opstal, A.J.F.M. et al. (2000) *Ендемични и характерни видове растения в Европа. Част 1* Северна Европа. Вагенинген.

1. РАЗБИРАНЕ И ДОКИМЕНТИРАНЕ НА РАСТИТЕЛНОО РАЗНООБРАЗИЕ

За да се сложи край на все по-стабилното намаляване на растителното многообразие, европейската флора трябва да бъде разбрана изцяло. Това трябва да включва пълен списък и оценка на дивите растения, тяхното изобилие и мониторинг на промените в разпространението и статуса им.

Доскоро усилията бяха фокусирани върху документирането на редки видове, застрашени от изчезване: тези, които са с ограничен обхват или брой. Почти всички европейски страни в момента притежават национални списъци на застрашените растения. Първият Списък на застрашените растения в Европа (IUCN SSC, 1977), който включваше само висшите растения в момента се ревизира по три-годишен проект, финансиран от Европейския Съюз. Очакваният списък на растения е спешно необходим, за да се направи приоритизация на действията по опазване на растенията. Подобни списъци на лишеите, гъбите и водораслите също са нужни (Червената книга на европейските бриофити е публикувана през 1995 г.)

В момента се отчита фактът, че вниманието единствено към най-редките видове разкрива само част от загубата на биоразнообразие. Намаленото разпространение и изобилие на много по-многобройни и широко разпространени видове е също толкова израз на цялостна загуба на биоразнообразие, колкото и нарстващия брой на застрашените видове. Това се отразява най-вече на растенията, които обитават специализирани и застрашени хабитати, като пиреновите полета в Северна Европа и алпийските пасища в Централна Европа.

Затова през последните 10 години бе предприет нов подход към опазването на биоразнообразието: идентифицирането и документирането на *места*, които са изключително важни за разнообразието от таксони. Birdlife International са стартирали подобни програми за птиците на регионално и глобално ниво, като в Европа тази практика е в доста напреднал стадий. Това се е оказало особено ценно при планирането на опазването на биоразнообразието.

“Центрове на растително многообразие” или “горещи точки за растенията” са идентифицирани на глобално ниво. Програма за определяне на “Важни места за растенията” (ВМР) бе стартирана, за да се получи информация на регионално географско ниво, подходяща за планиране и изпълнение на конкретни консервационни дейности. Трите цели на Европейската програма за ВМР са: да се определят най-важните места за опазването на растенията (чрез стандартизирани и точни данни) във всеки биогеографски район; да се повиши съзнанието за важноста и нуждата от опазване на тези места; да се подпомогнат директни консервационни действия и да се набави финансиране за тези места.

Мониторингът е много важен за отчитането и разбирането на промените в растителното разнообразие. За да подпомогне и улесни сътрудничеството в мониторинга и ползването на индикатори за отчитане на европейското биоразнообразие, стартира Европейската инициатива за мониторинг на биозарнообразието (ЕИМБ) в рамките на прилагането на Пан-европейската стратегия за биологично и ландшафтно разнообразие (ПСБЛР). Бюрото на ПСБЛР ще обсъжда предложение за прилагане на ЕИМБ на Шестата среща на страните по Конвенцията за биоразнообразието.

Основни препратки:

- Европейски комитет за опазване на бриофитите (1995) *Червена книга на европейските бриофити*. ECCB, Trondheim.
- Grimitt, R.F.A. and Jones, T.A. (1989) *Орнитологично-важни места в Европа*. Международен съвет за опазване на птиците (Публикация 9), Кеймбридж, Великобритания.
- IUCN SSC Комитет за застрашените растения (1977) *Списък на редките, застрашени и ендемични растения в Европа*. Съветът на Европа, Страсбург.
- Palmer, M. and Smart, J. (2001) *Важни места за растенията в Европа. Насоки за подбор на Важни места за растенията в Европа*. Plantlife, Великобритания.
- Walter, K.S. and Gillett, H.J. (eds) (1998) *Червен списък на застрашените растения на IUCN, 1997*. Гланд, Швейцария и Кеймбридж, Великобритания.
- WWF and IUCN (1994) *Центрове на растително многообразие – насоки и стратегия за опазването им. Том 1*. Европа, Африка, Югозападна Азия. IUCN Publication Unit, Кеймбридж, Великобритания.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата среща на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Широкодостъпен работен списък на известните видове растения като стъпка към изготвяне на пълен списък на световната флора;
- Предварителна оценка на консервационния статут на всички известни видове растения на национално, регионално и международно ниво;
- Разработване на модели с протоколи за опазване на растенията и устойчиво ползване, базирани на проучвания и практически опит.

Предложени дългосрочни европейски действия:

- E1 Разработване на програми за допълване на националните червени списъци на висшите растения на всеки 4 –6 години и изготвяне на национални списъци на застрашените бриофити, лишей и гъби;
- E2 Поддържане на оперативния принцип националните списъци да използват категориите от Червения списък на IUCN от 1994 г. при определянето на степента на застрашеност на отделните видове (това не изключва ползването на допълнителни системи за национална категоризация);
- E3 Провеждане на общи дейности от страна на две съседни страни с цел таксономично хармонизиране на техните списъци и взаимна помощ;
- E4 Предоставяне на външна помощ по горните три точки ако това е необходимо, особено на страните от Централна и Източна Европа;
- E5 Изготвяне на доклади за действията, предприети от страните по Бернската конвенция относно растенията от списъка на Бернската конвенция, срещащи се на тяхна територия;
- E6 Установяване на редовен мониторинг на статута на застрашените растения от Приложение II на Директивата за местообитанията на ЕС;
- E7 Предоставяне на международна помощ за идентифициране на Важни места за растенията, особено в страните от Централна и Източна Европа;

E8 Стимулиране на ботаническите дружества или националните ботанически институти във всяка страна да съставят атласи, показващи намаляването на дивите растения, обхващащи всички видове или малък набор от видове, с цел да се покажат значимите тенденции;

E9 Обмисляне на изготвянето на “Розови книги”, показващи следващата колона от видове, които все още нямат статут на застрашени;

E10 Подпомагане на усилията на конзервционните органи да изградят доброволски мрежи, които да участват в програмите за проучвания и мониторинг на дивите растения (напр. цветята в земеделските площи и по синорите).

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
1.1.	Изготвяне на работен списък на всички известни видове европейски растения (включително криптограмните растения и гъбите) – до 2004 г. : изготвяне на приоритизиран списък на групите, които изискват таксономичен преглед;	Euro + Med Plantbase ECCB ECCF	IAL Братиславският Университет
1.2.	Публикуване на Европейски червен списък на висшите растения, ревизиран списък на бриофитите и предварителни Червени списъци на лишейте, гъбите и други избрани групи;	Европейска група на специалистите по растения към IUCN ECCF ECCB	IAL Euro + Med
1.3.	Публикуване в интернет на наръчник на изпитани и тествани протоколи за мониторинг (на видове и местообитания) за учени и природолюбители- аматьори – до 2004 г. : Съставяне на списък от национални мониторингови програми и публикуване в интернет;	ЕЕА	ECCF ECCB IAL
1.4.	Завършване на първото издание на европейските Важни места за растенията (ВМР) - до 2002 г. : установяване на оперативни модели на ниво Секретариат, както и на регионално / местно ниво; - до 2002 г. : приключване на проучванията на националните човешки и познавателни ресурси; - от 2002 г. : ежегодно публикуване на бюлетин; - до 2002 г. : стартиране на дискуссионна страница в интернет; - до 2003 г. : изготвяне на предварителен вариант на наръчник за селекция на места; - до 2004 г. : изготвяне на първите предварителни списъци за всички европейски страни; - до 2004 г. : Семинар за ВМР на Четвъртата конференция на Planta Eurora; - до 2004 г. : ревизиране на наръчника за селекция на места;	Planlife International	Холандското Министерство на земеделието, управление на природната среда и рибовъдството

	- до 2007 г.: завършване на инвентаризацията за всички европейски страни.		
1.5.	Стартиране на проучване за оценка на ефективността на подхода ВМР - до 2003 г.: издаване на Наръчник за оценка и мониторинг на ВМР; - до 2003 г.: изготвяне на национални прегледи на заплахите за ВМР (с препоръки).	Planflife International	
1.6.	Включване на информация за всички обявени места, важни за опазването на растенията в общата база данни за национално обявените места;	ETC / NPВ	CoE UNEP WMC
1.7.	Изготвяне на оценка на ефективността на “подобрените индикатори за биоразнообразие” за Устойчиво горско стопанство в най-малко 4 биогеографски района;		
1.8.	Създаване и поддържане на един общ интернет адрес и сървър за обмен на информация по проектите за европейски червени списъци;	VIM	
1.9.	Публикуване в интернет на списък на европейските растителни таксони в <i>ex situ</i> колекции.	BGCI	Eurogard

2. ОПАЗВАНЕ НА РАСТИТЕЛНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Консервационните действия трябва да бъдат насочени към тези растения и местообитания, които най-много се нуждаят от тях. Те следва да включват комбинация от политически и законодателни механизми, както и конкретни мерки, които да бъдат предприети на място. По-специално, трябва да се разработят консервационни рамки за:

- Възстановяване на застрашени видове;
- Обръщане на въздействието от интензивното земеделие и горско стопанство;
- Предотвратяване на разрушаването на хабитати и осигуряване на подходящо управление;
- Насочване на вниманието към замърсяването на околната среда, включително замърсяването на водите;
- Борба с екологичта заплаха от чужди инвазивни видове.

Възстановяване на застрашени видове

Макар че малко видове са изчезнали от Европа през последните години, популациите и обхвата на много растения са намалели драстично, което прави нуждата от цялостни действия за възстановяването им неотложна. Стимулирани от КБР, някои страни са си поставили задачи да възстановят много от застрашените си растения и изпълняват тези свои планове. Други имат необходимата инфраструктура за да спасят застрашените си растения, но те представляват по-скоро изключение, отколкото правило. Ключовите елементи на една програма за възстановяване на видове трябва да включват оглед, проучване, практически действия и консултации.

КБР подчертава “по-голямата важност на опазването *in situ*” за дългосрочното опазване на биоразнообразието, но отчита и важната поддържаща роля на консервацията *ex situ*. Тя ни подsigурява срещу изчезването на видове в дивата среда, осигурява материал за реинтродукция, програми за отглеждане и устойчиво ползване на растения, както и за образователни и изследователски цели. Техниките включват семенни и генетични банки, генетични банки *in vitro*, както и банки от цветен прашец.

Координиращите агенции за консервация *ex situ* са Международният институт за растителни генетични ресурси, Международната организация за опазване на ботаническите градини и Международната асоциация на ботаническите градини.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- 60% от застрашените видове в света се опазват *in situ*;
- 60% от застрашените видове растения се намират в колекции *ex situ*, за предпочитане в страните, откъдето произхождат, а 10% от тях са включени в програми за възстановяване и ресторация.

Ключови препратки:

- Cheney, J. *et al.* (eds.) (2000) *План за действие за ботаническите градини в европейския съюз*. Национални ботанически градини на Белгия, Ветерен.

- Съветът на Европа (1999) *План за действие за *Cypripedium Calceolus* в Европа* (No. 100).
- Wyse Jackson, P. S. and Sutherland, L.A. (2000) *Международна програма за опазване на ботаническите градини*. Международен съюз за опазване на ботаническите градини, Великобритания.

Предложени дългосрочни европейски действия:

E11 Изготвяне и прилагане на планове за възстановяване на застрашени видове растения с приоритет на тези от Бернската конвенция (Приложение 1) и Директивата за местообитанията (Приложение 2б).

E12 Предприемане на ефективна консервация *ex situ* на всички европейски застрашени растения и техните генетични ресурси в страните, от които произхождат, за разумен период от време.

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
2.1.	Представяне в 15 страни на национални програми за индентифициране и мониторинг на бързо намаляващи видове, които не са включени в червени списъци; включване на видовете в подходящи програми за възстановяване;		Национални членове на Planta Europa; Euro + Med
2.2.	Представяне на развитието и прилагането на възстановителни програми в съответните страни за 50 приоритетни растения от всички таксони, селектирани въз основа на Европейски червени списъци и списъци на бързо намаляващи, но разпръснати видове (виж цел 14); - до 2004 г.: изготвяне на списък на приоритетни видове за възстановителни програми;	Страните по Бернската конвенция	Euro + Med; Национални членове на Planta Europa;
2.3.	Достигнат етап на изпълнение на моделни трансгранични проекти за възстановяването на поне 5 приоритетни вида;	English Nature	
2.4.	Създаване на банка за спори от птеридофити: - до 2004 г.: Изработване на необходимите технически протоколи;	RBG Edinburgh	RBG Kew
2.5.	Съхраняване в генетични банки на 80% от генетичното разнообразие на 50% от регионално и национално застрашените видове (приоритизирани според степента на застрашеност): - до 2004 г.: съхраняване на инвентар от таксони в европейски колекции от наследствен материал и идентифициране на пропуските в тези колекции;	ECP /GR EUFORGEN BGCI	IPGRI RBG Kew
2.6.	Подлагане на поне 12 приоритетни вида бриофити на ex situ консервация и международно представяне на методиката;	RGB Kew	
2.7.	Наличие в интернет на Наръчник с насоки и примери на най-добрите практики за интегрирани (in situ и ex situ) програми за консервация;	Федарация на ботаническите консерватории, Франция	IUCN SSC Plantlife
2.8.	Изготвяне на протоколи за консервация ex situ на всички групи висши растения, криптогамни растения и гъби.	ECP /GR EUFORGEN BGCI	IPGRI

Обръщане на въздействието от интензивното земеделие и горско стопанство

Земеделските площи обхващат 60% от земната повърхност на Европа. Модерните земеделски практики се оказват вредни за природата като цяло и за растителното разнообразие в частност, като вредите са най-големи в северозападна Европа. На места интензивното земеделие почти е изкоренило дивите растения, а много от редките хабитати са били унищожени. В цяла Европа се наблюдава изразено намаляване на цветята в обработваемите земеделски земи. Затова по-екстензивно обработваните земи, често предполагащи традиционни земеделски практики, се оказват от съществено значение за опазването на растенията.

Общата земеделска политика (ОЗП) на Европейския съюз е движещ фактор, чиито резултати се усещат отвъд границите на страните-членки. Съществува голям натиск за реформиране на ОЗП, особено като се има предвид неизбежното разрастване на ЕС. Реформите предоставят все още ограничени, но все пак нарастващи възможности за интегриране на позитивните за опазването на растенията практики в земеделската политика. Голямото предизвикателство е да се пренасочат субсидиите от продукцията към подкрепата на земеделски практики щадящи околната среда.

Опазване на растенията със стопанска стойност

Съществуващото генетично разнообразие на селскостопанските култури и други полезни растителни видове представлява основа за усъвършенстването на устойчивото производство на култури и гарантира, че полезните растителни видове разполагат с достатъчно генетично разнообразие, за да посрещнат растящите и променящи се нужди на човечеството.

Европейската флора съдържа родственици на редица растения със стопанска стойност, особено зеленчуци, дървесни плодове, лози и житни растения. Те имат богати диви генетични банки с европейски произход и са важни като източник на генетични вариации за отглеждане на хранителни култури. Разнообразието от горскостопански дървесни видове също е голямо. Многообразието от традиционни разновидности на хранителните култури понастоящем е доста намаляло поради изместването им от модерни и еднотипни култивирани видове.

Правилата на ЕС, които редуцират броя на разновидностите от определена култура, които могат да се продават, се оказват много вредни за поддържането на разнообразието от основни зеленчукови култури. Затова Международният институт за растителни генетични ресурси и още две европейски програми, работещи в мрежа (Кооперативната европейска програма за генетични ресурси от култури и Европейската програма за горски генетични ресурси) в момента оценяват таксономичното и генетично разнообразие от европейски диви култури и разработват методи за опазването му.

Опазването на растителните генетични ресурси вече се отчита и като цел от международно значение посредством приетия от над 150 старни Глобален план за действие за опазването и устойчивото ползване на растителни генетични ресурси за хранителни и селскостопански нужди (1996 г.). През ноември 2001 г. бе прието Международно споразумение за растителните генетични ресурси, което предоставя рамка за опазването и размяната на растителен генетичен

материал и позволява разработването на подходящи процедури за разделяне на ползите от това.

Горско стопанство

Около 46% от площта на Европа е покрита с гори, като по-голямата част от тях са обект на горско-стопанска дейност от векове наред и това в много случаи е довело до изравняване на възрастта и структурата им. Съотношението на залесените площи варира в различните страни, като пропорцията им се увеличава. Изоставените маргинални земи се превръщат в храсталак и настъпващи гори, като в момента съществува нарастваща тенденция на естествена регенерация. Въпреки това голяма част от горите представлява насаждения.

Оцелели са само изолирани фрагменти от първични гори, предимно в Скандинавия и югоизточна Европа. Те са от голямо значение за растенията; едно проучване върху горските гъби в Естония показва, че неуправляваните естествени гори може да съдържат до пет пъти повече видове отколкото горите, подложени на горскостопанско управление.

Становището върху горскостопанските принципи, прието на Световната конференция за околна среда и устойчиво развитие в Рио де Жанейро, подчертава че северните гори трябва да се управляват по устойчив начин. Конференцията на министрите по опазването на горите в Европа прие на втората си среща (Хелзинки, 1993 г.) определение на устойчивото управление на горите в Европа. През 1998 г. в Лисабон Третата министерска конференция подкрепи Пан-европейската програма за опазване и поддържане на биологичното и ландшафтно разнообразие на горските екосистеми (1997 – 2000). Този процес ръководи развитието на опазването и устойчивото управление на горите в Европа.

Основни препратки:

- *Глобален план за действие за опазване и устойчиво ползване на растителните генетични ресурси за храна и селско стопанство.* FAO <http://icppgr.ecoport.org/gpatoc.htm>
- *Доклад на Конференцията на обединените нации за околната среда и развитието* (Рио де Жанейро, 3-14 юни 1992) Приложение III

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Поне 30% от производствените земи се управляват съобразно опазването на растителното разнообразие;
- 70% от генетичното разнообразие от култури и други основни видове, ценни от социално-икономическа гледна точка се опазва и свързаното с тях местно познание се поддържа.

Предложени дългосрочни европейски действия:

E13 Страните от ЕС да продължат с реформите на Общата земеделска политика на ЕС с цел подкрепа на земеделски практики, които водят до спиране или обръщане на процеса на загуба на разнообразие от диви растения в страните си;

E14 Страните извън ЕС и тези, на които предстои да се присъединят да избягват по-нататъшната интензификация, за да подсиgurят един внимателен подход към природосъобразно земеделие;

Промените в селскостопанската политика, които биха благоприятствали дивите растения, включват:

- пренасочване на средства от земеделски субсидии към природосъобразно земеделие;
- гаранции, че производствените субсидии са обект на условия за опазване на околната среда;
- намаляване на използването на хербициди от фермерите;
- въвеждане на смели и новаторски решения за традиционно ползвани земи, застрашени от изоставяне;
- възстановяване на естествени речни хабитати, “обръщане” на канализирането на реките чрез възстановяване на меандри и заливни ливади;
- реставрация и, където е подходящо, възстановяване на хабитати, богати на растения или земи, където опазването на биоразнообразието е съвместимо с основното ползване (като пътни и магистрални банкети, железопътни насипи, речни брегове и т.н.);
- ползване на агро-екологични схеми за предоставяне на стимули за фермерите, които допускат диви растения в обработваемите земи и по синорите;
- разширяване на органичното земеделие;
- прилагане на агро-екологични мерки във важните за ботаниката райони;
- увеличаване на ползването на национално ниво на благоприятните за околната среда аспекти на реформите от Агенда 2000, като например плащанията на акър, агро-екологичните мерки и политиките за най-непредпочитаните земи.

E15 Да се насърчи по-широкото участие на ботаници / хора, занимаващи се опазването на растенията във форуми за селскостопанска политика;

E16 Да се изготви и приложи интегриран план за опазване на дивите и култивирани растителни генетични ресурси на Европа;

E17 да продължи ревизирането на националните горски политики, за да се постигне изпълнение на задълженията, приети от Конференцията на министрите по опазването на горите;

E18 Ключовите горско-стопански практики, благоприятни за дивите растения, включват:

- горско-стопанските агенции и компании да продължат тенденцията на по-екстензивно горско стопанство;
- да се оставят неизсечени мъртвите дървета където е възможно, с цел поддържане на разнообразието от гъби;
- доколкото е възможно, да се ползват местни видове в схемите за залесяване;
- да не се залесяват земи с голяма ботаническа стойност;
- да се осигури ефективно обучение по принципи на устойчивото горско стопанство и практика за горските служители;

- да се осигури щадящо биоразнообразието управление на горите в защитените територии;
- да се отстраняват дървета от земи с голяма ботаническа стойност / защитени територии, залесени с инвазивни или чужди видове.

E19 Да се осигури опазването на естествените стари гори с консервационна стойност, които все още не са защитени, както и на полу-естествените гори, като тези, които не са подлагани на гола сеч или са управлявани устойчиво.

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
2.9.	Опазването на растенията да се възползва от Плановете за селско развитие (включващи агро-екологични схеми) и други екологични стимули и мерки, прилагани във всички европейски страни - до 2003 г.: Сравнителен преглед на европейско ниво на ползите за опазването на растенията и недостатъците на агро-екологичните схеми; - до 2003 г.: Вземане под внимание на ефективността на индикаторите	IUCN ERO	Planta Europa
2.10	Прилагане на Планове за управление на поне 5 застрашени таксона на диви култури в поне една защитена територия едновременно в 5 или повече европейски страни - до 2003 г.: получаване на средства от ЕС; - до 2003 г.: изграждане на интернет база данни за европейските диви култури - до 2005 г.: разработване на методологии за съставяне и прилагане на ПУ	ECP /GR EUFORGEN	IPGRI
2.11	80% от генетичното разнообразие на 30% от видите култури и други видове със социално-икономическо и етно-ботаническо значение да се съхраняват в генетични банки; - до 2004 г.: завършване на инвентаризацията и идентифициране на пропуските.	ECP /GR EUFORGEN	IPGRI BGCI RGB Kew

Предотвратяване на рушенето на хабитати и осигуряване на подходящо управление

Тъй като целенасочени действия за опазването на конкретни растителни видове и групи вунаги ще бъдат необходими, най-добрият начин да се опазят повечето видове е да се защитят и управляват местата, където те се срещат. Защитените територии от всякакъв вид и размер са в сърцето на всяка успешна стратегия за опазване на растенията. Програмата за Важните места за растенията (ВМР) може да помогне като идентифицира най-важните места за растенията, като по този начин подплати механизмите за опазване на местата. Опазването на ВМР ще зависи от активното управление с цел поддържане на растителното разнообразие и екологични процеси във и извън мрежите от защитени територии.

Всяка страна в Европа има система от защитени територии, обявяването на които продължава, подпомагано от съгласувани международни мрежи като Рамсарската конвенция и Директивите за видовете и местообитанията (Виж приложение 1). Все пак, географското разпространение и биологичната представеност не са еднакви – често клонейки към планинските райони и далеч от равнинните екосистеми, които са повлияни от човека в по-голяма степен.

“Паркове за живот” (IUCN, 1994) определя пан-европейска стратегия за ефективна и добре управлявана мрежа от защитени територии в Европа. Тя подчертава необходимостта защитените територии да бъдат интегрирани в регионалното планиране и препоръчва да се разработват модели за устойчиво ползване на ресурсите.

Много от редките и застрашени растения и техните хабитати са ограничени в изключително малки обхвати, особено в интензивно ползваните равнинни райони на Европа. В отговор на този проблем Регионалното правителство на Валенсия, Испания, е създадо пионерна категория ЗТ – микрорезерват. Подходът се е оказал толкова успешен, че е предизвикал желание за неговото прилагане в цяла Европа.

Мрежи от защитени територии

В идеалния случай защитените територии трябва да бъдат свързани помежду си чрез мерки, като създаването на свързващи коридори или “стъпала” между ключовите райони. За постигането на това може да се наложи реставриране на хабитати. Това би улеснило разпространението на дивите растения в отговор на промените в климата.

В Европа подходът на свързване е възникнал с идеята за Пан-европейска екологична мрежа (ПЕЕМ), като част от Пан-европейската стратегия за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие. Министри от 54 страни са подкрепили предложението за създаване на ПЕЕМ до 2005 г. Изграждането на мрежите “Натура 2000” и “Емералд” (виж приложение 1) ще подпомогне в голяма степен и създаването на ПЕЕМ.

Основни препратки:

- IUCN Комисия за националните паркове и защитените територии (1994) “Паркове за живот”: Действия за ЗТ в Европа, IUCN, Гланд. Швейцария и Кеймбридж, Великобритания .
- De Klemm С. (1990) *Опазването на дивите растения и законодателството*. IUCN Политика по околната среда и законодателството, Доклад No.24.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Поне 10% от всеки от световните екологични райони се опазват ефективно;
- Опазването на 50% от най-важните райони за растителното разнообразие в света е гарантирано;

Предложени дългосрочни европейски действия:

E20 В старните от ЕС да продължи прилагането и пълното придържане към Директивата за местообитанията, като се наблегне на опазването на флората от Приложение 2;

E21 В страните извън ЕС да продължи прилагането и пълното придържане към Бернската конвенция; да се наблегне на изграждането на мрежата “Емералд” като основен принос към ПЕЕМ;

E22 Да се установят връзки между хората, ангажирани с избора на места за “Натура 2000” и “Емералд” и екипите, които определят Важните за растенията места;

E23 Да се ускори интегрирането на клаузите на Директивата за местообитанията в националното законодателство, там където това все още не е направено;

E24 В подходящо време да се преразгледат видовете растения от Приложение 2 и местообитанията от Приложение 1 на Директивата за местообитанията, особено с оглед на включване на криптогами;

E25 Да се види как Рамсарската конвенция може да подобри опазването на влажните зони и водните растения и да се подтикнат националните правителства да използват тази възможност в полза на растителното многообразие;

E26 Провеждане на конзервационни дейности в ВМР, които още не са включени в мрежи от ЗТ;

E27 В националните програми и политики да се вземат под внимание препоръките от Плана за действие на “Паркове за живот”;

E28 Да се насърчи ползването на целия обхват от ЗТ според категории I – V на IUCN във всяка страна;

E29 Да се създадат повече национални паркове от категория II на IUCN и да се подобри опазването на местатта, които отговарят на категории II и V на IUCN;

E30 Да продължи прилагането на “Паркове за живот” за нови Обекти на световното наследство в Европа, като се включат ключови места за растенията;

E31 Да продължи създаването на екологични коридори в цяла Европа;

E32 Да се обмисли набор от природни места за Алпийския регион;

E33 Да се обмисли прилагането на подхода с микро-резерватите (използван от регионалното правителство на Валенсия, Испания) за опазване на растенията в други страни и райони, както и да се популяризира този подход в цяла Европа;

E34 Да се стимулира активно управлението и опазването от всяка ботаническа градина на поне едно място с естествена или полу-естествена растителност с ботаническа стойност;

E35 Да се наблегне на природните резервати и тяхното правилно управление, да се опазват редките растения и растителни съобщества.

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
2.12.	Включване в Директивите за местообитанията и видовете (и в мрежата “Емералд”) на всички подходящи видове от Бернската конвенция с формалното съгласие на поне 3 национални правителства; - до 2003 г.: изготвяне на списък на подходящите видове; - до 2004 г.: установяване на контакти с всички страни от обхвата на разпространение на подходящите видове	Страните по Бернската конвенция	Националните членове на Planta Europa WWF – EPO / DCPO
2.13.	Включване на всички релевантни застрашени висши растения (включително дървесни видове), криптогамни растения и гъби в съответните приложения на Бернската конвенция; - до 2004 г.: ползване на данните за всички подходящи криптогамни растения; - до 2004 г.: ползване на данните за всички висши растения и гъби	Групата на специалистите по растенията към Бернската конвенция	
2.14.	Представяне на ВМР за включването им в ПЕСОБЛР и в националните планове за действие за опазване на биоразнообразието и като основа на международни мрежи от ЗТ (Емералд, Натура 2000, Пан-европейска екологична мрежа, Рамсар и т.н)	Plantlife International	Съвета на Европа; Planta Europa
2.15.	Създаване и стартиране на програма за оценка на ефективността на настоящето управление на ЗТ за избрани места от европейско значение и изпращане на препоръки;	IUCN WCPA	
2.16.	Преразглеждане на съществуващите инициативи за поддържане на растителното разнообразие в градски и крайградски райони в най-малко 5 страни	MAB – UNESCO Urban Group	
2.17.	Planta Europa да подкрепи партньорите си за защитаване на застрашени места, важни за опазването на растенията - до 2004 г.: Създаване на механизъм (стратегия за отделните случаи);	Секретариатът на Planta Europa	Birdlife, WWF – EPO Бернска конвенция; Секретариатът на Planta

	- до 2004 г.: Промотиране на съответните процедури за спасяване на застрашени места в рамките на мрежата Planta Europa		Europa
2.18.	Създаване на практически програми за създаване на микро-резервати и прилагането им в поне 2 регионални пилотни места; - до 2004 г.: ползите от програмите за микро-резервати изпратени до целевите пилотни райони.	Правителството на Валенсия	Националните членове на Planta Europa

Насочване на вниманието към замърсяването на околната среда, включително замърсяването на водите

Промените в климата, дължащи се на човека вече са факт и влиянието им върху растенията и планетата като цяло е голямо. Температурите на Земята са се повишили с около 0,6°C в сравнение със сто години назад. Емисията на парникови газове превишава нивата, които могат да бъдат регулирани от природните системи (горите, торфищата и океаните). Освен това тези системи вече са пряко засрашени от човешката дейност. “Климатичното пространство” на много от растенията ще се промени, така че политиките и управленските практики трябва да помогнат за естествената им миграция и адаптиране към тези промени.

Всички растения се нуждаят от хранителни вещества, за да могат да растат и да се развиват, но излишъкът от такива вещества, дължащ се на торовете, канализацията и емисиите от трафика например, могат да застрашат както оцеляването им, така и по-широката околна среда. Този излишък от хранителни вещества е известен като “еутрофикация” и представлява сериозен екологичен пробем в цяла Европа. Определени групи растения, като например водолубивите растения и лишеите, са особено уязвими. Директивата на ЕС за водната среда е едно потенциално мощно средство за гарантиране на поддържането на доброто екологично състояние на водосборните басейни в Европейския съюз и страните, на които предстои да се присъединят към него.

Основни препратки

- Европейска комисия (2002) *Директива за водната рамка*. <http://europa.eu.int/comm/environment/water/water-framework>
- Harrison, P.A., et al. (изд.) (2001) *Климатични промени и опазване на природата във Великобритания и Ирландия – Моделиране на природните ресурси в отговор на климатичните промени*. UKCIP Технически доклад, Оксфорд.
- IPCC (2001) *Климатични промени 2001: Научни основи. Обобщение, предназначено за политиците*. Версия Шанхай (21/01/01), Междуправителствен съвет по климатичните промени, Cambridge University Press, Кеймбридж.

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
2.19.	Да се подкрепят/ да стартират кампании за национални стратегии за водите във всяка европейска страна, която отдава значение на важността на високото качество на водите за околната среда;	Националните членове на Planta Europa	
2.20.	Да се подкрепи/ да стартират кампании за успешното пренасяне на Директивата за водната среда в националните законодателства, като се включат екологично обосновани дългосрочни цели по отношение на качеството на водите.	Националните членове на Planta Europa	

Борба с екологичта заплаха от чужди инвазивни видове

Разпространението на чужди инвазивни видове се отчита като основна заплаха за растителното разнообразие, местообитанията и екосистемите, а следователно и за производството на храни и здравето. В северно-атлантическия край на европейския континент подраст от *Rhodendron ponticum* застрашава местните дъбови гори; в северна и североизточна Европа *Crassula helmsii* и други инвазивни водолюбиви растения застрашават флората на редки сладководни хабитати, а големи райони от средиземноморския бряг са завзети от Хотентотската смокиня, *Carprobrotus edulis*.

IUCN определя един основен ръководен принцип: предотвратяването на интродуцирането на инвазивни видове “е най-евтиният, най-предпочитан способ, който трябва да стане и най-приоритетен”.

Чрез Бернската конвенция Съветът на Европа разработва Европейска стратегия за инвазивните видове в рамките на КБД. Глобалната програма за инвазивните видове на КБД предлага да се вземат мерки, за да се предвиди, предотврати и контролира разпространението на проблемни видове като се:

- Повиши разбирането и осъзнаването на проблема от всички сектори на обществото;
- Разработи адекватна оценка на рисковете от определени видове и техните пътеки на разпространение;
- Предвидят твърди правила за действие;
- Предоставят подходящи законови и институционални механизми.

Основни препратки:

- McNeely, J.A. *et al.* (изд.) (2001). *Глобална стратегия за чуждите инвазивни видове*. IUCN Гланд, Швейцария и Кеймбридж, Великобритания, в сътрудничество с Глобалната програма за инвазивните видове.
- Duckworth, J., Davis, R., & Costley, J., (IN PRESS) *Бързо хранене за растения: Как замърсяването с торове заплашва дивата флора на Британия*. PLANTLIFE, Лондон, Великобритания.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Изготвени Планове за управление за поне 100 основни неприсъщи видове, които застрашават растения, растителни съобщества и техните хабитати и екосистеми;

Предложени дългосрочни европейски действия:

E36 Да се разработи холистична институционална, политическа и законодателна рамка за инвазивните видове.

Цели на Европейската стратегия за опазване на растенията

		Водещи организации	Допринасящи организации
2.21.	Актуална информация за европейските инвазивни видове, достъпна за съответните целеви групи; - до 2004 г: Съставяне и огласяване на национални списъци на инвазивните видове от поне 90% от страните, членуващи в Planta Europa; - до 2004 г: включване в интернет база данни на Световната програма за инвазивните видове на цялата релевантна информация; - до 2006 г: Публикуване на списък на чуждите инвазивни видове в Европа, включително тяхното разпространение и техните негативни екологични и икономически влияния; - до 2006 г: публикуване на фактите за биологията на 100 от най-опасните инвазивни видове, включително информация за мерките за контрола им.	Групата на специалистите по инвазивни растения към IUCN	GISP EU DGXII Проект на Института по ботаника - Прухонице
2.22.	Създаване на институционална, политическа и законодателна рамка за контрол на инвазивните видове в 25% от европейските страни.	Групата на специалистите по инвазивни растения към IUCN	Съветът на Европа

3. УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА РАСТИТЕЛНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Устойчивото ползване на биоразнообразието е една от трите основни цели на КБР, но се радва на по-малко внимание в Европа, отколкото в много други райони, където препитанието на хората зависи в по-голяма степен от дивите видове.

Въпреки това и в Европа се събират диви растения с икономическа стойност, например гъби за храна, луковици за цветарската промишленост и растения за медицински цели. Над 2000 медицински и ароматични растителни таксона са обект на търговия, като две трети от тях са естествено разпространени в Европа. Оценките показват, че 90% от тези растения се събират в дивата им среда. Освен ако растенията са много редки в природата, култивирането им се оказва по-скъпо отколкото добиването им от диви находища. В ЕС медицинските и ароматични растения се култивират на обща площ от около 70 000 ха, включващи 130 – 140 вида растения.

Според TRAFFIC International (1996, 1998), Западна Европа се намира в билков ренесанс, като употребата на медицински растения се увеличава двойно всяко десетилетие. Добивът от диви находища все още се практикува широко в Албания, България, Турция, Унгария и Испания. Берачите са основно селяни, често жени и деца, за които тази дейност представлява източник на допълнителни доходи.

Необходима е повече информация, за да се установи дали това ползване на медицински и други полезни диви растения е устойчиво. Тъй като съществуват ясни индикатори за свръх-експлоатация в някои части на Европа, важно е да се намерят по-добри начини за управление на тези ресурси. Общностите, които ползват диви растения често имат богати и уникални познания за тези ресурси, които също заслужават да бъдат запазени.

Друг уязвим ресурс е торфът. Ценни за цветарската индустрия като среда за отглеждане на растенията, торфищата са били унищожени през последните трийсет години. Необходими са усилията на цяла Европа, за да се намали зависимостта от торфа, да се опазят най-уязвимите торфени местообитания и да се инвестира в алтернативи на торфа за цветарската индустрия.

Ключови препратки:

- Jenkins, M. and Oldfield, S. (1992) *Диви растения в търговската мрежа*. TRAFFIC International, Кеймбридж, Великобритания.
- Lange, D. (1998) *Европейските медицински и ароматични растения: употреба, търговия и опазване*. Доклад на TRAFFIC Network. TRAFFIC Europe, WWF.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Няма диви видове растения, застрашени от международната търговия;
- 30% от растителните продукти се добиват от източници, които се управляват устойчиво;
- Налавяването на растителните ресурси и свързаните с тях местни и традиционни познания е спряло, въведени са нови практики в полза на устойчивия поминък, сигурността на местните храни и здравеопазването.

Предложени дългосрочни европейски действия:

E37 Да се разработят национални програми за мониторинг и където е необходимо да се регулира събирането и търговията с растения и гъби от диви находища, с цел да се постигне устойчивост.

		Водещи организации	Допринасящи организации
3.1.	Определяне и представяне пред отговорните институции на най-добра практика за опазване и устойчиво ползване на медицинските растения (и други социално-значими видове растения) - до 2004 г: Завършване на оценката на практики и друга релевантна информация; - до 2004 г.: Определяне и представяне пред отговорните институции на синтез на литературата за най-добри практики за опазване и устойчиво ползване на растенията в Европа.	WWF TRAFFIC	FFI Националните членове на Planta Europa

4. ПОВИШАВАНЕ НА ПОЗНАНИЯТА И СЪЗНАНИЕТО ОТНОСНО РАЗТИТЕЛНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Загадка е защо при положение, че растенията са жизнено важни, нуждата от опазването им се оценява толкова ниско. Необходима е целенасочена програма за повишаване на съзнанието и познанията, подчертаваща значението и съдбата на дивите растения и оптиваща се да промени човешките нагласи и поведение.

Всички основни международни споразумения, както и националните и регионални консервационни стратегии понастоящем правилно подчертават важността на екологичното образование за формирането на отговорно поведение спрямо околната среда, но трябва да се обърне по-голямо внимание на специфичното значение на дивите растения и проблемите, които ги засягат.

Общественото съзнание е в състояние да отнесе въпросите, свързани с растителното разнообразие до вниманието на ключови групи, които имат властта да повлияят на изхода от ситуацията. Образованието е процес, който може да информира, мотивира и даде пълномощия на хората да подкрепят опазването на растенията не само чрез промени в начина на живот, но и чрез провъзгласяване на промени в начина, по който работят институциите, бизнеса и правителствата.

Съзнанието само по себе си не е достатъчно. То би довело до опазване само ако интересът се превърне в действие. Затова са необходими образователни програми, които да променят формалните училищни и университетски програми, както и работата на националните паркове, музеи и ботанически градини. В рамките на европейската общност за опазване на растенията, ботаническите градини се намират в особено благоприятно положение да спомогнат за повишаването на познанието и съзнанието.

В идеалния случай трябва да се разработи стратегия за комуникация, образование и обществено съзнание за много от аспектите на Европейската стратегия за опазване на растенията, тъй като повишаването на съзнанието е пресечна точка. Ясно е обаче, че е нужно повече финансиране за повишаване на капацитета на институциите да се справят с тази важна задача.

Основни препратки:

- Cheney, J. *et al.* (изд.) (2000) *План за действие за ботаническите градини в Европейския съюз*. Белгийска национална ботаническа градина. Ветерен

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- *Значението на растителното разнообразие и нуждата от неговото опазване се инкорпорира в програми за комуникация, образование и повишаване на общественото съзнание;*

Предложени дългосрочни европейски действия:

E38 Да се подпомагат образователни програми по въпроси за опазването на растенията в ботанически институции (напр. Програмите на ботаническите градини и природонаучните музеи);

E39 Да се предоставят консултации и да се стимулират преките връзки с фермерите, за да се намали увреждането на диви растения (напр. чрез свеждане до минимум на употребата на хербициди);

E40 Да се подкрепят инициативи за стимулиране на обществеността така, че тя да оцени многообразието от диви растения и да разбере екологичната цена на безразборното застрояване;

E41 Да се наблегне на важността на местните образци от генетични вариации за опазването на растенията и възстановяването на естествените местобитания и пейзаж.

		Водещи организации	Допринасящи организации
4.1.	Членовете на Planta Europa да приложат обща стратегия за промотиране и изразяване на важността на опазването на дивите растения - до 2004 г: да се създаде план за промоция; - до 2004 г: да се подготви информация по 10 приоритетни теми; - до 2004 г: актуализиране и публикуване на фактологичните списъци на Съвета на Европа, касаещи консервационната биология на 50 застрашени и бързо намаляващи таксона (виж цел 15);	Съветът на Европа	Националните членове на Planta Europa
4.2.	Изготвяне на доклад за напредъка по въпросите на опазването на растенията в националната схема на всички европейски страни, плюс препоръки за развитие	Европейски консорциум на ботаническите градини	Група по образователните въпроси към IUCN; Съветът на Европа
4.3.	Подкрепа за мрежата за опазване на растенията в планирането и управлението на комуникациите с целеви групи (включително курсове за обучение и консултации).	IUCN CEC	

5. ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТИТЕЛНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Мерките за опазване на растителното разнообразие зависят от наличния капацитет за прилагането им. Този капацитет е недостатъчен и неравномерно разпределен в ботаническия свят.

За опазването на растенията са необходими хора с широк обхват от умения и познания: в сферата на таксономията, на полевата ботаника, на етно-ботаниката, на екологията, на прокарването на идеи и провеждането на кампании и в много други сфери. Макар че огромен брой хора непряко подпомагат опазването на растенията, много малко от тях заемат длъжности, директно свързани с тази дейност. За щастие в Европа съществува прекрасна традиция аматьорите природолюбители, които често са членове на ботанически дружества, да подпомагат и допълват работата на специалистите. Например, в Швеция 250 “пазителни на флората” помагат за опазването на 150 вида в 1300 обекта. Този ресурс трябва да се подхранва и развива; нужна е европейска оценка на наличната експертиза и капацитет.

Малко са университетите в момента, които имат традиционни ботанически факултети, в които се усвояват таксономични умения и затова липсата на таксономична експертиза се превръща в сериозен проблем. Бившите комунистически страни често разполагаха с огромна ботаническа инфраструктура и поддържаха конвенционалната ботаника, но техните факултети в момента са силно разклатени от липсата на ресурси и средства. Човешките таксономични ресурси остаряват; инфраструктурата е недостатъчна и обучението се пренебрегва. По ирония на съдбата експертизата по идентифициране и класифициране на растения и животни изчезва точно в момента, когато всички започват да отчитат жизненоважното значение на опазването на биоразнообразието, което от своя старна не може да бъде постигнато без тази експертиза. Тези проблеми са обобщени като “таксономичната пречка”, която КБР се опитва да премахне чрез Глобалната таксономична инициатива.

Plantlife, Тръстът за опазване на дивите растения във Великобритания, е една от малкото институции, създадени специално с цел опазване на растенията. Ефективното прилагане на Европейската стратегия за опазване на растенията ще зависи от развитието на подходяща организационна инфраструктура, която да подпомага работата на специалистите с подходящи помощни средства.

Финансирането е пречка за опазването на растенията, дължаща се на несъзнаването на важноста му. Финансирането е особено ограничено по отношение на международното сътрудничество. За прилагането на една координирана и ефективна стратегия за опазване на растенията в Европа, при която нациите все повече приемат да действат чрез многостранни рамки са необходими значителни допълнителни ресурси, а съществуващите ресурси трябва да се пренасочат.

Основни препратки:

- Американски природонаучен музей (1999). *Глобалната таксономична инициатива: Ползване на систематичен инвентар за посрещане на националните и регионални нужди*. Ню Йорк: Център за биоразнообразие и природозащита, Американски природонаучен музей

- Конвенция за биологичното разнообразие (www.biodiv.org) Глобална таксономична инициатива.

Глобална стратегия за опазване на растенията – цели, приети от Шестата конференция на страните по Конвенцията за биоразнообразието:

- Увеличаване според националните нужди на броя на специалистите, работещи с подходящи помощни средства за опазването на растенията и по дейности, свързани с това, за да се постигнат целите на тази стратегия;
- Създаване или укрепване на мрежи за дейности по опазването на растенията на национално, регионално и международно ниво.

Предложени дългосрочни европейски действия:

E42 Да се оцени във всяка страна капацитетът за опазване на растенията, включително: таксономи, полеви ботаници, еколози, етно-ботаници, консервационни практики, семенни биолози, флористи, растителни генетици, застъпници за опазването на растенията и специалисти по водене на кампании, юристи, владеещи природозащитното законодателство;

E43 Да се направи преглед на ботаническата експертиза от официални консервационни институции (правителствени и неправителствени структури), допринасящи за опазването на растенията във всяка страна;

E44 Да се използва оценката, за да се подсили сътрудничеството и обмяна на експертиза между страните;

E45 Да се подновят усилията да се осигури финансиране и институционална подкрепа за поддържане на набор от таксономи и таксономични институции във всяка страна;

E46 Да се определи ролята на всяка ботаническа градина в опазването на растенията в сътрудничество и с подкрепата на съответните институции, отговорни за опазването на природата, и НПО;

E47 Да се приложи Планът за действие за ботаническите градини в Европейския съюз, изготвен от Консорциума на европейските ботанически градини; (да се подкрепи работата на европейските ботанически градини като се приложи този подход и в останалата част от Европа);

E48 Да се обмисли дали е подходящо да се създаде НПО за опазване на растенията в страните, където не съществува такава, което да служи или като ефикасен механизъм за извършване на консервационна работа, финансирана от правителството, или като кампанийна сила;

E49 Да се предостави финансова помощ и да се подтикнат консервационните институции (правителствени и неправителствени) да участват активно в мрежата *Planta Europa*;

E50 Да се предоставят повече ресурси за опазване на растенията в национален и международен план, включително чрез:

- Разработване на новаторски подходи към финансирането;
- Увеличаване на средствата, отпускани от правителствата и международните агенции за ботаника и опазване на растенията;
- Стимулиране на по-нататъшното разрастване на програмата LIFE в полза на опазването на растенията;

- Стимулиране на ЕС да предостави повече помощ от ЕС и страните-членки в него за изграждане на капацитет в Централна и Източна Европа (напр. чрез прилагане на механизмите на PHARE и TACIS).

		Водещи организации	Допринасящи организации
5.1.	Увеличение с 25% на назначените таксономи, работещи за опазване на растенията във всяка европейска страна - до 2004 г: да се оцени и докладва капацитета от експерти-таксономи в Европа; - до 2005 г: да се представят нуждите пред националните правителства и орговорните институции;		Националните членове на Planta Europa
5.2.	Изграждане на активни партньорства с мрежите, специализирани в управление на местата, за да се покаже нуждата от обучение на собствениците на земи, важни за растенията;		IUCN WCPA Секретариатът на Planta Europa
5.3.	Да се подкрепят с подходящи изследвания всички цели на Европейската стратегия за опазване на растенията - да 2003 г: да се определят нуждите от изследвания по всяка цел; - до 2003 г: да се представи Стратегията пред изследователските агенции; - до 2004 г: да се намери / определи партньор за изследванията; - до 2004 г: да се съставят меморандуми за разбирателство където е необходимо;	Всички водещи организации	Националните членове на Planta Europa
5.4.	Увеличаване с 25% на броя доброволци (приодолюбители – аматьори) които предоставят данни за всички групи растения в подкрепа на опазването им - до 2004 г: да се оцени настоящия принос на приодолюбителите – аматьори към документирането на растенията; - до 2004 г: да се стимулира участието в национални проекти за опазване на растенията;	Националните членове на Planta Europa	
5.5.	Засилване на комуникацията и обмена на информация между учени и природолюбители - до 2004 г: създаване и поддържане на директория от специалисти по европейските растения;	Секретариатът на Planta Europa	Националните членове на Planta Europa

	<p>- до 2004 г: създаване и поддържане на база-данни от проекти и модели за опазване на растенията;</p> <p>- до 2004 г: създаване на система за обмен на данни и информация за опазване на европейските растения и на мрежата Planta Europa</p>		
5.6.	<p>Подсилване на капацитета на Planta Europa да постига ефективно опазване на растенията</p> <p>- до 2002 г: създаване на мрежа от ключови точки в 75% от европейските страни;</p> <p>- до 2004 г: създаване на мрежа от ключови точки във всички европейски страни;</p> <p>- до 2004 г: приключване на оценката на капацитета във всяка страна и идентифициране на празнините;</p> <p>- до 2007 г: фасилитиране на съвместни проекти, които печелят над 1 млн. Евро;</p>	Секретариатът на Planta Europa	Националните членове на Planta Europa
5.7.	<p>От 2002 г.: Редовно разпространение на ключови конзервационни послания до членовете на Planta Europa</p>	Секретариатът на Planta Europa	Националните членове на Planta Europa
5.8.	<p>Включване на Европейската стратегия за опазване на растенията в Глобалната стратегия за опазване на растенията на КБР</p> <p>- до 2002 г: успешно лобиране пред Шестата конференция на страните по КБР;</p> <p>- до 2004 г: Съгласуване с ключовите международни мрежи (Рамсарското бюро, IUCN, Euro-MAB UNESCO, Съвета на Европа, FAO, IPGRI) на общ подход към разработването и прилагането на Глобалната стратегия за опазване на растенията.</p>	Секретариатът на Planta Europa	Националните членове на Planta Europa

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. ПОЛИТИЧЕСКА И ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТЕНИЯТА

На глобално ниво:

- **Конвенцията за биологичното разнообразие (КБР)** е приета през май 1992 г. UNCED 1992 Convention on Biological Diversity <http://www.biodiv.org/>. Биоразнообразието включва вътревидовото разнообразие, разнообразието от видове и екосистеми. Целите на КБР са опазване на биологичното разнообразие, устойчиво ползване на компонентите му и равномерно разпределение на ползите от генетичните ресурси.
- **Глобалният план за действие по опазването и устойчивото ползване на растителни генетични ресурси за храна и селско стопанство** е приет от 150 страни на Международната техническа конференция за растителни генетични ресурси (Лайпциг, 1996 г.). Той включва 20 приоритетни дейности, групирани в четири тематични области: Опазване и развитие *in situ*; опазване *ex situ*; ползване на растителни генетични ресурси; институционално укрепване и изграждане на капацитет. <http://www.fao.org/ag/agp/>.
- **Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES)** от 1973 г. представлява опит да се предотврати търговията с видове, застрашени от изчезване. Видовете, включени в конвенцията са изброени в три приложения, като всяко приложение има различна степен на забрана на търговията. <http://www.cites.org/>.
- **Конвенцията за световното наследство** от 1972 г. позволява обявяването на места с изключителна културна и/или природна стойност като **Обекти на световното наследство** и насърчава международното сътрудничество за опазването им. <http://www.unesco.org/>.
- **Конвенцията за влажните зони с международно значение** от 1971 г. (известна като **Рамсарската конвенция**) представлява международно споразумение, което предоставя рамка за национални действия и международно сътрудничество за опазване и разумно ползване на влажните зони и техните ресурси. По тази конвенция влажните зони с международно значение се обявяват като **Рамсарски места** и устойчивото им ползване се насърчава. Рамсарската конвенция представлява средство, което подпомага опазването на водолюбивите видове растения. <http://ramsar.org/>.
- **Програмата “Човек и биосфера” на ЮНЕСКО** от 1970-те. Биосферните резервати се обявяват като представителни международни примери на местообитания и екосистеми, където се прилагат практическо управление и научни изследвания с акцент върху обмена на информация между всички заинтересовани страни. <http://www.unesco.org/mab/>.

На европейско ниво:

- **Конвенцията за опазване на дивата европейска фауна и флора и естествените им местообитания** от 1982 г. (известна като **Бернската конвенция**) изисква от страните-членки в Съвета на Европа да осигурят опазването на дивите животни и растения и техните местообитания. Специално внимание се отделя на застрашените и уязвими видове, изброени в приложенията. Приложение 1 включва всички строго защитени видове

растения. Постоянният комитет на Бернската конвенция продължава да приема резолюции и препоръки в подкрепа на членовете на конвенцията.
<http://www.ecnc.nl/doc/europe/legislat/bernconv.html>

- **Мрежата “Емералд”** е съставена от **Места от специален консервационен интерес (МСКИ)**; това са места в страните от Съвета на Европа, които съдържат видове и местообитания с европейско значение. МСКИ се обявяват в резултат на Резолюция 1 (1989 г.) на Бернската конвенция и Препоръки 14, 15 и 15. Развитието на мрежата “Емералд” в страните от Съвета на Европа подпомага подготвителната работа по прилагането на Директивата за местообитанията на ЕС (виж по-долу).
<http://www.nature.coe.int/english/cadres/emerald.htm>
- **Директивата за видовете и местообитанията (Директива на ЕС 92/43/ЕЕС за опазването на естествените местообитания на дивата фауна и флора)** е законодателен инструмент, който фокусира основно върху изискването за страните от ЕС да изградят цялостна екологична мрежа от **Специални защитени зони (СЗЗ)**, които заедно със Зоните със специална защита, обявени по Директивата за птиците, съставляват **мрежата Натура 2000**. Изборът на СЗЗ се базира на присъствието на видове и местообитания с европейско значение, които са изброени в приложенията на Директивата. Приложение 1 изброява видовете местообитания, а Приложение 2б – видовете растения, които допринасят за обявяването на местата като СЗЗ. След като бъдат обявени, СЗЗ следва да бъдат адекватно защитени и управлявани, за да се поддържа и подобрява консервационната им стойност. Директивата позволява и опазването на изброени видове извън обявените СЗЗ. http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/1992/en_3921L0043.html
- **Пан-европейската стратегия за биоразнообразието и ландшафта** от 1995 г. предоставя рамка за укрепване и надграждане на съществуващите инициативи и програми, изготвени като пан-европейски отговор на КБР. <http://www.nature.coe.int/english/cadres/biodiv.htm>
Изграждането на Пан-европейска екологична мрежа (ПЕЕМ), съставена от ключови места, екологични коридори, буферни зони и места за възстановяване е един значителен проект за опазване на растенията, разработен според стратегията. http://www.strategyguide.org/at1/at1_inde.html
- **Стратегията за биоразнообразието на Европейската общност** стартира през 2001 г. Тя предоставя рамката за разработване на политиките и инструментите на Общността за прилагане на КБР. Стратегията цели да предвиди, предотврати и атакува причините за значителното намаляване или загуба на биологично разнообразие в основата им и е разделена на осем политически раздела, целящи постигането на тази цел. Разработени са **Планове за действие на ЕС за биоразнообразието** за четири секторни политики: опазване на природните ресурси, селско стопанство, рибовъдство и развитие на икономическо сътрудничество. <http://biodiversity-chm.eea.eu.int/>

Национални инициативи

- **Национални стратегии и планове за действие за биоразнообразието** са разработени или в момента се разработват от всяка страна по КБР. Те предоставят рамка за действие по изпълнение на националните задължения за опазване и стимулиране на устойчивото ползване на биологичното

разнообразие. (Виж интернет страниците на отделите по опазване на околната среда на националните правителства.)

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРИНЦИПИ НА PLANTA EUROPA

Начини на работа

Мрежата на Planta Europa трябва:

- Да използва основата от вече съществуващи организации и мрежи;
- Да действа целенасочено като сведе бюрокрацията до минимум;
- Да формира истинско партньорство в духа на тези насоки;
- Да включва справедливо представителство на географски принцип, ако това е възможно;
- Да се основава на принципите на взаимна подкрепа и споделяне на опит за общото благо.

Конкретните задачи, които членовете на мрежата трябва да изпълняват се определят с резолюции от конференциите на Planta Europa. Общо взето, те би трябвало да доведат до:

- Набор от съгласувани задачи, целящи изграждането на капацитета на мрежата да постигне мисията си;
- Промотиране на опазването на растителното разнообразие на европейско ниво;
- Представяне на Европейската стратегия за опазване на растенията и нейното прилагане.

Определения и принципи

При изпълнението на Европейската стратегия за опазване на растенията се прилагат следните определения и принципи:

- Разнообразието от диви растения включва разнообразието от растителни таксони, както и разнообразието по отношение на растителността (включително растителните асоциации), местообитания и културни ландшафти, когато те са ценни за опазването на растенията.
- Дивите растения включват всички местни (или отдавна установени чужди, но не инвазивни) семенни растения, папрати, мъхове, лишей, гъби и водорасли.
- Европа се смята, че включва всички страни от Съвета на Европа, Беларусия, Босна и Херцеговина и Федеративна Република Югославия.
- Европейските биогеографски райони са тези, признати според Директивата на ЕС за местообитанията и видовете, така както са приети от Постоянния комитет на Бернската конвенция за включване в мрежата “Емералд” (т.е. алпийски, анатолски, арктически, атлантически, черноморски, бореален, континентален, макаронезиански, панонски, степен и средиземноморски).
- Европейската стратегия ще се прилага според принципите на екосистемния подход от КБР.
- Най-актуалните критерии за червени списъци на IUCN ще се ползват за всички национални и регионални червени списъци.
- Червените списъци се изготвят като част от и въз основа на списъци на пълния статут.

- Всички планове за възстановяване трябва да включват конкретни мерки за подходящи изследвания, консултации, практически дейности, мониторинг и партньорства.
- Водещите организации са отговорни за управлението на изпълнението на целите в партньорство с други подходящи организации.
- Водещите организации трябва да номинират ръководно лице за контакти със Секретариата на Planta Europa.
- Секретариатът на Planta Europa ще докладва пред мрежата за напредъка в изпълнението на Стратегията.
- Името на Planta Europa трябва да се споменава при всички дейности в подкрепа на изпълнението на Стратегията и логото на Planta Europa трябва да се използва във всички публикации или други продукти.

Финансови условия

В духа на партньорство, описан по-горе, следва да се прилагат следните финансови условия:

- Всяка избрана водеща организация може да набира средства от името на Planta Europa при условие, че е информирала Секретариата за своите намерения и е предоставила на Секретариата копие от предложението за финансиране и целевата му аудитория.
- Ако е възможно, водещите организации трябва да изключат помощта, която очакват от Секретариата в предложенията от този род.
- Секретариатът ще опита да поддържа регистър на всички такива предложения и цели, за да подпомогне координирането им.
- Секретариатът също ще се опитва от името на Planta Europa да набира средства за дейности и за поддържане на самата мрежа.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3. АКРОНИМИ НА МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ИНИЦИАТИВИ

BDCI	Международна организация за опазването на ботаническите градини
CBD	Конвенция за биологичното разнообразие
CoE	Съветът на Европа
DCPO	Дунавско-Карпатска програма на WWF
EEA	Европейска агенция за околна среда
ECCB	Европейски комитет за опазване на бриофитите
ECCF	Европейски комитет за опазване на гъбите
ECR /GR	Европейска кооперативна програма за генетични ресурси от култивирани растения
ETC /NPB	Европейски тематичен център за опазване на природата и биоразнообразието (Франция)
EUFORGEN	Европейска програма за горски генетични ресурси
EURO + MED	Euro + Med Plantbase
EUROPLANT	Европейска група на специалистите по растенията към IUCN
FAO	Организация по храните и земеделието
FFI	Фауна и флора интернешънъл
GISP	Глобална програма за инвазивните видове (IUCN)
IAL	Международна асоциация по лишеите
IPGRI	Международен институт за растителни генетични ресурси
IUCN	Международен съюз за опазване на природните ресурси (Световен съюз за опазване на природата)
IUCN CEC	Комисия по образованието и комуникацията към IUCN
MAB	Програма “Човек и биосфера”
RBG	Кралски ботанически градини, Кю, Великобритания
SSC	Комисия по оцеляването на видовете към IUCN
TRAFFIC	Анализ на търговските регистри на флората и фауната, предмет на търговия
UNEP	Програма за околна среда на Обединените нации
UNESCO	Организация за образование, наука и култура на Обединените нации
WCMC	Световен център за мониторинг на опазването на околната среда (UNEP)
WCPA	Световна комисия по защитените територии към IUCN
WWF	Световен фонд за защита на природата
WWF – EPO	Световен фонд за защита на природата – Европейски политически отдел